

Coses d'ornitologia

El Llibre Vermell de vertebrats de Balears

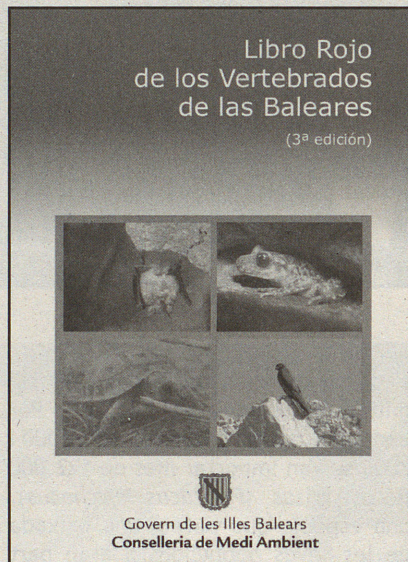
Carlota Viada ¹

Els Llibres Vermells pretenen la identificació, mitjançant uns criteris acordats mundialment, del risc d'extinció de les espècies de fauna i flora. Són una eina de conservació emprada a tot el món. Estan promoguts per la *International Union for the Conservation of the Nature* (IUCN). El Llibre Vermell mundial se pot consultar a la pàgina web <http://www.iucnredlist.org> i els criteris a <http://intranet.iucn.org/web-files/doc/SSC/RedList/redlistcatspanish.pdf>.

A Balears

Impulsat pel Govern de les Illes Balears, el Llibre Vermell dels Vertebrats de les Balears ha arribat a la seva tercera edició. La primera se va publicar al 1990, deu anys després se va fer una revisió que va ser actualitzada i revisada al 2005 i que aplica una nova versió dels criteris de la IUCN (IUCN, 2001; IUCN, 2003). La Conselleria de Medi Ambient l'està editant en un CD interactiu. Els interessats el poden sol·licitar per escrit a la Direcció General de Caça, Protecció d'Espècies i Educació Ambiental.

Els Llibres Vermells són eines de conservació vives, perquè se basen en poblacions que evolucionen

i responen a canvis del seu medi, ja siguin positius com negatius. Per això s'han de revisar de tant en tant.

Resultats del Llibre: Els aucells

S'han avaluat totes les espècies d'aucells que mantenen poblacions estables i assentades a les Balears, és a dir, un total de 108 espècies, per a 95 de les quals s'ha avaluat la seva població reproductora

(¹) ornitologia@gobmallorca.com

i per a la resta (13 espècies) s'ha avaluat la seva població no reproductora (perquè no hi cria o perquè no ho fa amb regularitat). Seguint les recomanacions d'aplicació dels criteris d'IUCN a escala regional (IUCN, 2003), no s'han avaluat les espècies errants, divagants o accidentals, les que crien ocasionalment a Balears amb circumstàncies favorables però que deixen de fer-ho de forma regular i espècies en fase de colonització mentre no s'hagin reproduït al menys durant 10 anys seguits, així com les que presenten poblacions marginals. Aquests filtres s'han establert per tal de no distorsionar la llista final amb espècies que només apareixen de manera esporàdica o poc abundant a les illes i que, pel seu escàs nombre, es podrien qualificar en qualsevol de les categories d'amenaça, quan en realitat se tracta d'espècies no típiques de la fauna balear i sobre les quals Balears no té una gran responsabilitat i rellevància en termes de

conservació. Aplicant aquests filtres, s'han exclòs 240 espècies d'aucells (el 68% de les 355 citades a les Balears).

Els aucells són el grup de vertebrats amb més espècies presents a Balears, amb un total de 355 espècies citades (GOB-Varis autors, 2005). També és el més conegut i sobre el qual hi ha més treballs publicats i dades disponibles sobre la grandària i tendències de les seves poblacions. El més destacat de la llista d'aucells de Balears són les dues espècies endèmiques acceptades, el virot petit (*Puffinus mauretanicus*) i el busqueret coalarg (*Sylvia balearica*), aquesta darrera només recentment acceptada com a espècie separada del busqueret sard (*Sylvia sarda*).

Set espècies s'han avaluat com En Perill Crític, una d'elles és endèmica (el virot petit, *Puffinus mauretanicus*), el que augmenta el grau de responsabilitat de Balears

Noneta, *Hydrobates pelagicus*. Foto: J.Bonnin

Milana, *Milvus milvus*, enverinada. Foto: J.Adover

per evitar la seva extinció. Altres no tenen a Balears el seu principal nucli poblacional, són el bitó (*Botaurus stellaris*), la rosseta (*Marmaronetta angustirostris*) o l'ànnera capblanca (*Oxyura leucocephala*), però Balears pot jugar un paper important en la seva conservació mundial o nacional. En el cas de l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) o del milà reial (*Milvus milvus*), el principal problema de la seva extinció és que seria pràcticament impossible que recolonitzés de manera natural. Per acabar amb aquesta llista d'espècies En Perill Crític, tenim l'hortolà de canyet (*Emberiza schoeniclus*), que està restringit només a un lloc, el que dificulta la seva recuperació.

Vuit espècies d'auells s'han considerat com amb Dades Insuficients (un 7% de les avaluades), són casos en els que el nivell d'informació disponible és extremadament pobre i resulta impossible realitzar una avaluació i assignar alguna categoria. Cinc d'aquestes espècies, més

de la meitat, són passeriformes (la terrola -*Calandrella brachydactyla*-, el busqueret de garriga -*Sylvia cantillans*-, el ferrerico blau -*Parus caeruleus*-, el corb -*Corvus corax*- i el gorrió barraquer -*Passer montanus*-), el que és indicatiu que les petites aus són menys conegudes. És probable que el programa SAC millori aquest coneixement almenys pel que respecta a la seva abundància, distribució i tendència, en els propers anys. En aquests casos, l'administració competent té una gran responsabilitat en aclarir l'estat d'aquestes espècies ja que s'ha de sospitar que poden arribar a qualificar en alguna de les categories d'amenaça.

Les espècies considerades extingides a nivell regional (és a dir, només s'ha extingit a la regió d'avaluació, les Balears) són dues: l'àguila reial (*Aquila chrysaetos*) i l'àguila coabarrada (*Hieraetus fasciatus*). Hi ha altres espècies que se podrien considerar extingides però abans s'ha de confirmar la seva nidificació a

Balears (com és el cas de l'àguila marina, *Haliaetus albicilla*).

Causes del declivi de les espècies d'auells a Balears

A escala mundial, les principals causes de la rarefacció i l'extinció de les aus són la presència d'espècies al·lòtones invasives (especialment a les illes), la pèrdua de l'hàbitat i la sobreexplotació dels recursos. Aquesta llista pot variar prest si es confirmen els impactes sobre les aus de l'escalfament mundial. A més, els auells marins poden empitjorar el seu estat de conservació, ja que s'ha detectat una intensificació de les seves amenaces.

A Balears, hi ha varis grups d'auells que encara tenen seriosos problemes de conservació. Per una banda, els rapinyaires, particularment les més sensibles al verí i a les electrocucions han empitjorat el seu estat. La reacció per part de les administracions i entitats privades, juntament amb una major sensibilització de la societat, podrà evitar la seva extinció, però espècies com la miloca (*Neophron percnopterus*), l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), el milà reial (*Milvus milvus*) o el voltor negre (*Aegypius monachus*), per citar algunes, encara no estan fora de perill i inclús mostren un declivi en els darrers anys. Els auells lligats a les zones humides (agrons, anàtids, limícoles, passeriformes) tenen el seu hàbitat molt limitat a Balears. Encara que les quatre principals zones humides de les Balears estan

protegides, és fonamental millorar la protecció i la gestió de les zones més petites però igualment importants per a garantir i ampliar l'àrea d'ocupació dels auells típics d'aquests hàbitats. Pel que fa als auells marins, s'ha produït un empitjorament del seu estat de conservació ja que als problemes tradicionals d'aquestes aus (depredació, sobreexplotació pesquera, vessaments de petroli, etc.) s'afegeixen uns nivells insostenibles de mortalitat no natural pels aparells de pesca. Un altre grup amb greus problemes és el de les espècies que es cacen, concretament la tórtora (*Streptopelia turtur*) i la guàtlora (*Coturnix coturnix*), que pateixen diversos problemes a les seves àrees de cria, durant la migració o als seus quarters d'hivernada, que fan necessari incrementar els esforços per a una gestió cinegètica sostenible.

Bibliografia

GOB-Varis autors. 2005. Annex II: Estatut de l'Avifauna Balear. *Anuari Ornitològic de les Balears 2004*. Vol. 19: 277-287. GOB. Palma

IUCN. 2001. *Categorías y Criterios de la Lista Roja de la UICN: Versión 3.1*. Comisión de Supervivencia de Especies. UICN, Gland, Suïza y Cambridge. Reino Unido. ii +33 pàgs

IUCN. 2003. *Directrices para emplear los criterios de la Lista Roja de la UICN a nivel regional: Versión 3.0*. Comisión de Supervivencia de Especies de la UICN. UICN, Gland, Suïza y Cambridge, Reino Unido. ii + 26 pp.